

אוצרות

ביאורים בפרקי אבות

א

פרשת שמיני

קובץ זה יוצא לאור לזכות
אמיר
וכל בני משפחתו שי'
דאון
לרפואה שלימה תיכף ומיד
להצלחה רבה בגשמיות וברוחניות

יוצא לאור ומופץ על ידי
בית חב"ד אלון מורה לב השומרון
מחלקת ההוצאה לאור
ת.ד: 160 אלון מורה 44833
טל: 02-9971110
פקס: 02-9971932
chshmron@neto.net.il
שנת המאתיים להסתלקות אדמו"ר הזקן
עיצוב ועימוד: a.y.f

תוכן עניינים

משנה | 4

משנה מבוארת פרק א'

פניני אור | 5

מעובד ומלוקט משיחות הרבי מליובאוויטש מה"מ

מאחורי השורות | 8

הגיגים ורעיונות על פרקי אבות

מעשי אבות | 10

סיפורים על גדולי הדורות על סדר פרקי אבות

משנה מבוארת

פרק א, משנה ט"ו

**שְׁמַאי אָמַר, עֲשֵׂה תוֹרַתְךָ קֶבַע. אָמַר מַעֲט וְעֲשֵׂה
הַרְבֵּה, וְהוּא מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסִבָּר פָּנִים יְפוֹת.**

רבינו עובדיה מברטנורא

ויקח בן בקר רך וטוב:

והוא מקבל את כל האדם - כשאתה מכניס אורחים לביתך לא נתן להם ופניך כבושות בקרקע, שכל הנותן ופניו כבושות בקרקע אפילו נתן כל מתנות שבעולם מעלין עליו כאילו לא נתן כלום. שלש אזהרות הזהיר שמאי, כנגד שלש מעלות שהזכיר ירמיה, חכם גבור ועשיר. כנגד חכם אמר עשה תורתך קבע, כנגד עשיר אמר אמור מעט ועשה הרבה, כנגד גבור אמר הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות, שיכבוש יצרו וילחום כנגד לבו הרע, ושנינו איזהו גבור הכובש את יצרו.

עשה תורתך קבע - שיהיה עיקר עסקך ביום ובלילה בתורה, וכשתהיה יגע מן הלמוד תעשה מלאכה. ולא שיהיה עיקר עסקך במלאכה וכשתפנה מן המלאכה תעסוק בתורה. ומצאתי כתוב, עשה תורתך קבע, שלא תחמיר לעצמך ותקל לאחרים לב, או תחמיר לאחרים ותקל לעצמך, אלא תהא תורתך קבע לך כמו לאחרים, וכן הוא אומר בעזרא [ז' י'] כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת ה' ולעשות וללמד לבני ישראל, כמו שהכין לבו לעשות כך היה מלמד לבני ישראל:

אמור מעט ועשה הרבה - כמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה, שאמר תחלה (בראשית יד) ואקחה פת לחם, ובסוף

פניני אור

מעובד ומלוקט משיחות הרבי מליובאוויטש

עשה תורתך קבע – שיהי' עיקר עסקך ביום ובלילה בתורה, וכשתהי' יגע מן הלימוד תעשה מלאכה ולא שיהי' עיקר עסקך במלאכה.

אמור מעט – לומר מעט. ועשה הרבה – עשה יותר מדיבורך.

והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות – כשהינך מכניס אורחים לביתך לא תתן להם ופניך כבושות בקרקע¹.

מילי דחסידותא

ענינה של מסכת אבות כידוע הוא, מילי דחסידותא². אלו הם הנהגות שהאדם אינו מחוייב בהם משורת הדין, אלא מצד מידת חסידות – לפנים משורת הדין.

ובענינו, תמוה: שלושה ענינים אלו שבמשנתנו, אינם בסוג וגדר של מילי דחסידותא, חיובם וקיומם לא מסוג ואופן של הידור או הנהגה באופן של לפנים משורת הדין.

א) עשה תורתך קבע – החיוב התמידי בלימוד התורה באופן של קבע, אינו מצד מידת חסידות, זוהי הלכה פסוקה בשולחן ערוך³ (למעשה בפועל) על כל אחד ואחד, ללמוד תורה באופן של קבע, שרוב ועיקר זמנו יעסוק בתורה, ורק מיעוט זמן במלאכה. ובמה בא לידי ביטוי 'מידת החסידות' שבהנהגה של 'עשה תורתך קבע'.

ב) אמור מעט – ישנו ציווי מפורש בתורה "לא יחל את דברו, ככל היוצא מפיו יעשה"⁴. האדם צריך לשמור ולמעט בדיבורו, כדי שלא יכשל ויגיע לידי מצב בו הוא לא מקיים את דיבורו. ובאם לא נמלא, הרי ישנו איסור של "לא יחל את דברו". ועשה הרבה – באם ישנו סיפק ביד האדם לקיים יותר מצוות ומעשים טובים, ודאי שעליו לקיים ולעשות. ולפי הנ"ל, במה בא לידי ביטוי 'מידת החסידות' שבהנהגה של 'אמור מעט' – הנהגה מפורשת בתורה. ו'עשה הרבה' – דבר הפשוט.

1. כל הפירוש הנ"ל מרבינו עובדיא ברטנורא, רש"י, רמב"ם ורבינו יונה.
2. כדברי רז"ל בבא קמא ל, א. האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דאבות.
3. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ז. טוש"ע או"ח ר"ס קנז. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ב.
4. מטות ג, ג.

ג) והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות – התנהגות כלפי אדם שני בצורה יפה, הינה הנהגה פשוטה וברורה מצד הציווי שישנו על כל אדם 'ועשית הישר והטוב', ועוד ועיקר מצד ציווי התורה: ואהבת לרעך כמוך, מה דעלך סני לחברך לא תעביד – מה ששנוי עליך, אל תעשה לחברך. ומהי ההדגשה המיוחדת בהנהגה זו, שהיא ממידת חסידות.

על פי הידוע⁵, אשר ישנה שייכות בין בעל המאמר ותוכן המאמר, יש להבין איזו הבנה והדגשה מוסיפה לנו הידיעה ששמו של בעל המאמר הוא שמאי, בתוכן המאמר, ובשלושת ההנהגות שמביא.

שלושה קוים – שלושה יסודות

משנתנו היא בהמשך למשנה השניה שבפרקנו פרק א': שמעון הצדיק היה משרי כנסת הגדולה. הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ישנם שלושה ענינים, שכל אחד מהם הוא 'עמוד' שמחזיק את העולם. במקרה שהאדם אינו יכול בכל לבבו נפשו ומאודו לבצע את שלושת הקוים יחדיו, עליו לבחור לפחות קו אחד מתוך השלושה, איתו הוא יעבוד, ובו הוא יכניס את כל חיותו ומרצו⁶.

עשה תורתך קבע - ובשייכות לכך קובע שמאי במשנתנו ואומר, בדרך של מילי דחסידותא: עשה תורתך קבע – משלושת הקוים עליהם העולם עומד, בחר בקו התורה, בו תדבק ותעמול. אף שהוא יכול לבחור בקו הגמילות חסדים, ולעבוד את עבודתו באופן של זבולון, ולהיות מבעלי הגמילות חסדים המפרנסים את תלמידי החכמים, אך מצד מידת חסידות, מודיע לנו שמאי עליו לבחור בקו התורה, שלימוד התורה יהיה אצלו באופן של 'קבע', והעיקר. שגם אם הוא עוסק בלימוד התורה, מעט זמן בכל יום יהיה 'קבוע' וחדור בנפשו, עד שזה יפעל על כל יומו וכו'⁷.

אמור מעט ועשה הרבה - לאחר ששמאי קבע, שעיקר עסקנו צריך להיות בלימוד התורה – 'תורתך קבע'. ממשיך שמאי ומסביר כיצד צריך להיות אופן הלימוד.

ידועים דברי הגמרא "גדול תלמוד שהתלמוד מביא לידי מעשה"⁸. יכול אדם לחשוב לעצמו, אתעסק רק בעניני התורה הנוגעים פסק הלכה למעשה, כדי להיות פוסק בישראל.

שמאי מבהיר. אופן הלימוד צריך להיות: אמור מעט. הלימוד באופן של 'אמור' – אמירת ופסיקת הלכה לפועל, צריכה להיות, אבל מעט. עיקר הלימוד של האדם צריך להיות: לימוד התורה לשמה, להגדיל תורה ולהאדיר.

5. יומא פג, ב. ר' מאיר הוהדריש בשמה. ובארוכה לקו"ת ת"ר כיצד מרקדין (מח, ג). תשובות וביאורים ס' א.

6. ע"ד מאמר חז"ל שבת ק"ח, סע"ב. במאי הוי זהיר טפי. היינו במה הייתה הקפדתו בעיקר.

7. עוד יש לומר: שהלשון עראי שייך לומר רק על דבר שאינו חשוב כל-כך. אך כאן הרי המדובר הוא על שלושת העמודים עליהם העולם עומד, ובדאי שהם צריכים להיות באופן של קבע ולא באופן של עראי. אלא שהדגשתו שלשמאי לנו היא, שבתוך שלושת הקוים עיקר ה'קבע' צריך להיות בלימוד התורה, יותר מבקוים האחרים.

8. קידושין מ, ב.

אך כדי לא להגיע לטעויות, יכול אדם לחשוב בקצה השני, היות שאופן לימוד התורה צריך להיות בקביעות בלימוד התורה לשמה, ולא בפסיקת הלכות למעשה בפועל, יחשוב הוא בליבו שאין צורך כלל במעשה המצוות וקיום מעשים טובים בקביעות במסירה ונתינה, ובאותו האופן בו לימוד התורה צריך להיות לשמה.

לכן, חוזר שמאי ומבהיר, נכון שלימוד התורה אינו דורש את ההדגשה העיקרית על פסיקת ההלכות למעשה בפועל, אבל כשהמדובר הוא על קיום המצוות – מעשה בפועל – אזי – 'ועשה הרבה', עשיית המצוות צריכה להיות באופן של 'הרבה' הן בכמות והן באיכות, כמה שיותר קיום מצוות בכמה שיותר חיות והתלהבות.

מכל זה יבוא האדם למסקנא, כיוון שעיקר הקביעות צריך להיות בלימוד התורה, ובאופן של 'אמור מעט', הרי זה דורש ממנו התבודדות ופרישות מהזולת, כדי שהוא יוכל לשבת באופן של הבנה והשגה, ולרחק מעליו, ולא להתעסק כלל וכלל, עם כאלה שיפריעו לו מלימוד התורה באופן של הבנה והשגה.

על כך מגיע שמאי ואומר: והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. למרות שהינך עסוק בלימוד התורה באופן של קבע (קבועות בנפש) ואמור מעט' (לימוד לשמה), עליך לקבל כל יהודי בסבר פנים יפות, אפילו יהודי שהינך חושב שלא תהיה לך שום תועלת ממנו בכל ענין שישנו, בכל זאת עליך לקבל אותו 'בסבר פנים יפות' שהאדם יראה וירגיש שהינך משקיע בו, בחיות ובהתמסרות.

כיצד זה אפשרי?

כיצד ניתן לדרוש מיהודי מצד אחד שיחיה באופן של 'עשה תורתך קבע', ובאופן של 'אמור מעט', ויחד עם זאת 'ועשה הרבה', להרבות בקיום המצוות ומעשים טובים, ונוסף על כך לקבל כל אדם בסבר פנים יפות, לכאורה יש כאן סתירה וניגוד לקו העבודה של 'תורתך קבע', שדורשת יותר התבודדות ופרישות. כיצד ניתן להתגבר על כל הסתירות, ולבצע את שלושתם יחד.

לכן מקדימה המשנה וכותבת את שמו של בעל המאמר – שמאי. מבואר בחסידות⁹ ששמאי הוא מלשון 'השם אורחותיו'¹⁰, היינו ששוקל את דרכיו ובודק את מעשיו מה הוא עושה להיכן הוא הולך וכו'. שמאי, מרמז על אופן העבודה אשר יהודי צריך לשמור ולבדוק את דרכיו, זמנו, כוחותיו שניתנו לו, ולנצלם.

כשהאדם שומר ומנצל את הכוחות שניתנו לו מלמעלה, הוא מגלה ומוצא שיש לו את הכח ואת האפשרות לבצע את העבודה בכל שלושת האופנים, ושאפשר לחלק את הזמן באופן המספיק לעשות ולבצע בכל שלושת האופנים.

9. לקוטי תורה שיר השירים מח, רע"ג.
10. תהילים נ, בסופו.

מאחורי השורות

להוכיח אהבה...

כולנו מכירים את התחושה הבוערת בנו כשאנו נתקלים בעוולה, קרובה או רחוקה. ואת המשפטים והמחשבות המגיעים בעקבותיה בסגנון

”אני חייב להעמיד אותנו במקום”.

תחושת פינחס בן אלעזר, הקנאי הצדיק (והצודק...), עולה על גדות ואז כשכולך שלהבת קודש אתה ניגש אל נשוא התוכחה והצעתך-בקשתך-דרישתך נדחית על הסף בליווי כמה אמירות לא מחמיאות במיוחד.

הדבר מפתיע לאור הכתוב לגבי דברים היוצאים מן הלב אם כך, מדוע הדברים לא התקבלו על לב השומע?

בפרקי אבות חושפים לנו חכמינו את סוד התוכחה המוצלחת. ”אוהב את הבריות ומקרבן לתורה...” ראשית, לאהוב. האהבה הזו לכל יהודי חייבת להיות המצע לתוכחה ”ומקרבן לתורה” שמגיעה אחריה.

משל לנתינת חיסון. טרם נתינת החיסון ננקטים אמצעי חיטוי מקסימאליים וקפדניים, אין מסתפקים בשטיפת ידיים בלבד אלא מוסיפים בסטריליזציה בכדי שהחיסון יפעל את פעולתו ולא יזיק חלילה.

כשרצוננו לחנך את הזולת עלינו לחטא את ליבינו ופנימיותינו ולחוש כלפיו אהבה.

לאהוב מלכתחילה, לפני האזנה כנועה ומשפט הקסם (חלומו של כל מוכיח...) ”אתה צודק”. האהבה איננה תוצאה של קבלת התוכחה אלא תנאי

ניתן לחשוב שתחושת האהבה כלפי זה שיש להוכיחו היא במקרים שאינם חמורים. טענה זו מופרכת באמצעות דוגמתו האישית של משה רבנו.

חטא העגל הוא לכל הדעות חטא חמור במיוחד. למרות זאת, התוכחה על חטא העגל מגיעה רק לאחר שמושה מיטיב לישראל ומראה אהבתו להם במעשים, בהכאת סיחון כפי שמפרש שם רש"י "המתין עד שהפיל סיחון ועוג... ואחר כך הוכיחם".

ואם בכל אופן נדמה לנו שאכן הזולת במצב איום ונורא שאי אפשר לאהוב?

הנפש האלוקית של היהודי מוגדרת כ"חלק אלוקה ממעל ממש". ונשמה זו נמצאת אצל כל יהודי בכל מצב שהוא. כמו יהלום יקר ונדיר שנפל והתלכלך. רק שוטה יחוש סלידה מיהלום מטונף. פיקח יטפל בו כיאות ויבין שככלות הכל, למרות הבוץ ועם הבוץ הוא קודם כל יהלום.

ניתן לומר כך גם על כל יהודי. עם הכול וככלות הכל, הריהו יהלום, וכפי שהגדיר הבעל שם טוב שישראל נקראו "ארץ חפץ" היות וכשם שאף החכמים הגדולים בתחום מתקשים לגלות את אוצרות שטבע הבורא בארץ כך אין מושג לגבי האוצרות הטמונים ביהודי...

מתי כן נזכה לראות את האוצרות הללו בלא מאמץ? בביאת משיח צדקנו אז יפקחו עינינו וליבינו לראות כמה אהבה יש לחוש כלפי כל יהודי ולו הפחות ביותר, אבל ניתן לטעום מכך כבר עכשיו ולהשתמש בסוד התוכחה. את ההצלחה הרי אין צורך להוכיח...

מעשי אבות

סיפורים על גדולי הדורות

← כשהיה הצמח צדק צעיר לימים רצה זקנו אדמו"ר הזקן לברך אותו שיזכה בידיעת התורה סרב הנכד ואמר: "את התורה חפץ אני לרכוש בכחותי שלי ולא לקבל אותה במתנה"

עברו שנים ובעל ה"הצמח צדק" הצטער על שסרב לקבל את ברכת זקנו "הן התורה היא אינסופית" כך הסביר "וגם לאחר שמקבלים במתנה את ידיעת התורה – עדין יש מרחב עצום אינסופי שאותו צריך לרכוש ביגיעה עצמית.

← מעשה שבאו שני אנשים תובע ונתבע אל ה"בן איש חי" רבי יוסף חיים והכחיש אחד את תביעתו של השני בעודם מדברים הבין ה"בן איש חי" כי המכחיש עומד להישבע לשקר לפיכך אמר לו: "כלום סבור אתה, כי אני עומד להשביע אותך בספר תורה? לא ולא! התכוונתי להשביעך ב"שני לוחות הברית" והוא הורה לשמש בית דין לך והבא את שני לוחות הברית

שמע זאת המכחיש ובהלה אחזה בו לא ידע האיש כי כוונת הרב היא לספר שני לוחות הברית שחבר רבי ישעיהו הלא הוא השל"ה הקדוש סבור היה אפוא כי כוונת ה"בן איש חי" היא לשני לוחות הברית שהוריד משה רבינו מן השמים שכן בבורותו חשב כי הלכו הלוחות עם בני ישראל לגלות...

כיון שכך קרא האיש באימה: אני משלם ואינני נשבע! אמר לו ה"בן איש חי" לא תוכל כבר התחייבת ובעל כרחך תשבע! נבהל האיש ומהר להודות כי דבר שקר היה בפיו בהכחישו את תביעתו של בעל דינו....

